

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119, Dep.
0032 OSLO

Att. Live Haaland

Vår ref:
2009/78

Deres ref:
200701668-/HPG

Dato:
15.10.2009

Høring av rapport fra arbeidsgruppen med vurdering om endret organisatorisk tilknytning for sekretariatene for De nasjonale forskningsetiske komiteer og Granskingsutvalget

Vi viser til høringsbrevet, datert 29.06.2009, med høringsnotatet og rapporten fra arbeidsgruppen. Saken har vært behandlet i sekretariatet for De nasjonale forskningsetiske komiteer og Granskingsutvalget under sekretariatsseminar den 21.09.2009, i særskilt møte den 7.10.2009, og under stabsmøte den 12.10.2009. Alle ansatte har vært til stede under disse møtene (med unntak av siste møte hvor Nils Jørgen Langtvedt var fraværende). Den etterfølgende uttalelsen er enstemmig og uten dissens på noen av punktene. På denne bakgrunnen uttaler vi oss som følger:

Kortfattet konklusjon

De ansatte i sekretariatet til de nasjonale enhetene mener at:

1. Det er bra at de nasjonale enheter samles i ett sekretariat dvs. at Granskingsutvalget også blir en formell integrert del av de nasjonale enheter.
2. Beslutningsgrunnlaget for en eventuell omorganisering er altfor mangelfullt til å iverksette en såpass grunnleggende omorganisering slik den som er foreslått når det gjelder de nasjonale enheter.
3. Av de modellene som er foreslått til diskusjon er det kun modell III som vi på det nåværende tidspunktet kan gi vår tilslutning til.
4. Sekretariatet anerkjenner både behovet for og mulighet til å forbedre dagens organisasjonsmodell, men mener at modell III har et positivt potensial til å bli styrket ved bl.a.:
 - a. Opprettelse av et formelt styre for de nasjonale enhetene
 - b. Formalisering av administrativ ledelsesfunksjon (dog ikke i form av en direktørstilling)

- c. Intensivering og delvis igangsettelse av en konstruktiv dialog med Forskningsrådet om tilknytningsform, rekkevidden av arbeidsgiveransvaret, kommunikasjon av faglige spørsmål og budsjett rutiner.

Innledning

Innledningsvis vil vi understreke at sekretariatet er fornøyd med at saken har blitt gjenstand for en høringsprosess, slik Statsråden Tora Aasland har lovet i et avisinnlegg (Morgenbladet 19.12.2008). Sekretariatet er prinsipielt av den oppfatning at det knytter seg ulike hensyn og interesser til spørsmålet hvordan de nasjonale forskningsetiske komiteene og Granskingsutvalget skal være organisert. Derfor er det viktig at en høringsrunde samler innspill fra alle berørte parter.

Videre vil vi si oss enige i at høringsbrevet understreker behovet for et helhetlig system der også sekretariatene blir sett på som en operativ del av hvordan forskningsetikken er organisert i Norge. Vi er dessuten spesielt glad for at komiteenes faglige uavhengighet anerkjennes som et prinsipp det ikke må rokkes ved. Denne uavhengigheten – både i praksis og i oppfatning av våre brukere – er etter vår mening livsnerven i all vår virksomhet. Videre tolker vi likebehandlingsprinsippet for vår del, dvs. for de nasjonale enhetene, dit hen at de ulike komiteer forvaltes ut fra en sekretariatsstruktur der det er tilrettelagt for i størst mulig grad å kunne koordinere seg på prinsipielle spørsmål. Dette vedrører både enkeltsaker og forskningsetiske grunnlagsspørsmål.

Når dette er sagt vil vi samtidig uttrykke en vis kritikk i forhold til prosessen så langt. Det er etter vår mening beklagelig at de ansatte i sekretariatet for De nasjonale forskningsetiske komiteene og i Granskingsutvalget med dette for første gang får anledning til å bli hørt i prosessen. Mens REK-sekretariatene har blitt hørt direkte av arbeidsgruppen, ble det ikke gitt samme anledning for de nasjonale enhetene. Sekretariatet for den nasjonale enheten er arbeidsplass for sju fast ansatte i sekretariatet og vi undrer oss over at våre arbeidsforhold ikke har fått en sterkere rolle i forberedelsen til denne høringen. Dette viser at det akutte behovet for omorganisering, og dermed arbeidsgruppens diskusjoner, i første rekke har vært knyttet til REK fremfor de nasjonale enhetene.

Videre har vi notert oss at et tidligere skriftlig innspill fra de ansatte i de nasjonale enhetene, ikke har nådd fram til arbeidsgruppen. Ingen av komitélederne eller Granskingsutvalgets leder ble involvert i arbeidet. Dette synes vi er beklagelig.

På bakgrunn av dette synes vi at adresselisten for denne høringsrunden er mangelfull. Kun fire av landets syv universiteter er nevnt som høringsinstanser. Det er uklart for oss hvorfor ikke landets høyskoler og noen av instituttene er høringsinstanser. Flere av dem har vært i direkte kontakt med de forskningsetiske komiteer de siste årene. Vi viser her også til at vi i anledning av evalueringen av de Forskningsetiske komiteer i Norge har forfattet en lengre liste over "brukere" som kunne ha tjent som utgangspunkt for en liste over høringsinstanser. Men vi finner verken Bioteknologinemnda, Datatilsynet, Teknologirådet, Personvernombudet, Folkehelseinstituttet med flere på den aktuelle høringslisten.

I det følgende vil vi utdype våre syn nærmere, men vi vil innledningsvis slå fast at vår uttalelse begrenser seg til de nasjonale enhetene (NEM, NESH, NENT, Granskingsutvalget, Patentnemnda, Skjelettutvalget). Vi ser en hel rekke vesentlige forskjeller i forhold til

arbeidsoppgavene i REK. Vi vil ikke gå nærmere inn på deres organisering, bortsett fra at vi har en viss forståelse for arbeidsgruppens forslag først og fremst synes å være tilpasset akutte behov i dagens REK-system.

Relevant bakgrunn for spørsmål om omorganisering

Foranledningen for spørsmålet hvorvidt det vil være hensiktsmessig med en omorganisering av de nasjonale forskningsetiske enhetene er evalueringen av deres virksomhet var blant annet en evaluering foretatt i 2007. Forskningsrådet oppnevnte en internasjonal komité til å foreta en omfattende evaluering av virksomheten. Resultatet er publisert som De nasjonale forskningsetiske komiteer i Norge – Styrker, svakheter, trusler, muligheter (Norges forskningsråd, 2007). Det ble også gitt et oppdrag til Statskonsult om å utrede forvaltningsansvaret for de regionale forskningsetiske komiteene.

Omorganiseringsspørsmålet ble så videre aktualisert med ikrafttreden av forskningsetikkloven i 2007 og helseforskningsloven i 2009. Forskningsetikkloven medfører at NEM nå har blitt klageinstans for REK-systemet, dvs. en enhet med forvaltningssansvar, samt at Granskingsutvalget ble opprettet. Arbeidsdelingen der Granskingsutvalget på det nasjonale nivå står for den granskende virksomheten ved mistanke om alvorlig uredlighet er reist. De nasjonale forskningsetiske komiteene – om enn i et samarbeid med Granskingsutvalget – på det nasjonale nivå har det overordnede ansvar for de mer preventive oppgavene i forhold til redelighet i forskningen. Dette tilsier at systemet bør ses i sammenheng. Helseforskningsloven styrker REK-systemets rolle i godkjenningssprosessen for medisinsk forskning.

På denne bakgrunnen er vi enig i at det kan være naturlig å reise spørsmålet om eventuelt nødvendige eller hensiktsmessige organisatoriske endringer i dagens system. Samtidig er det skuffende å måtte slå fast at resultatet av evalueringen ikke har blitt trukket inn i arbeidsgruppens substansielle diskusjoner og konklusjoner, eller i høringsnotatet.

Viktige veiledende prinsipper: Uavhengighet

Vi vil i denne sammenheng peke på betydningen av komiteenes uavhengighet. Dette er omtalt som det første overordnede prinsipp i evalueringen:

”Som afsæt for evalueringen af de forskningsetiske komiteers arbejde har Evalueringskomiteen valgt at opliste nogle grundprincipper for forskningsetiske komiteers virke, idet disse principper kan medvirke til at give klangbund for, at komiteerne har troværdighed og gennemslagskraft og kan fungere som katalysatorer for etiske overvejelser i forskersamfundet og i det øvrige samfund. 1. Det forskningsetiske komitesystem skal være uafhængigt og selvstændigt, både holdningsmæssigt, institutionelt og politisk. De forskningsetiske komiteers sekretariatsbetjening skal være uafhængig af andre administrative organer.” (s. 14-15).

Komiteenes uavhengighet har også blitt framhevet i flere av komiteenes egne uttalelser. Et eksempel er høringsuttalelsen avgitt av NENT og NESH til Nylenna-utvalgets forslag (13. mai 2005). Vi siterer her forholdsvis utførlig:

”Dette hensynet [hensynet til uavhengighet i forhold til myndighetene] lå til grunn da De forskningsetiske komiteer ble opprettet i 1990, og vi mener at hensynet fortsatt er grunnleggende for vår virksomhet. Regjeringen erklærte også at den vil trygge komiteenes uavhengighet i samarbeidsdokumentet fra 2001: ’Samarbeidsregjeringen vil sikre de forskningsetiske komiteer (regionale og nasjonale) reelle uavhengighet’.

Måten komiteenes uavhengighet sikres institusjonelt har stor betydning før den tillit vi har i offentligheten og i forskersamfunnet. Et grunnleggende hensyn ved etableringen av komiteene var å motvirke enhver mistanke om at De forskningsetiske komiteer kunne bli gjenstand for direkte eller indirekte politisk styring. Dette medførte en viss institusjonell avstand til departementene.”

Vi vil med dette slå fast at komiteenes uavhengighet vesentlig blir oppfattet som det å ha en ”armlengdes avstand” til departementene og politisk styring, og at hensynet med plasseringen under Forskningsrådet var nettopp ivaretagelse av denne funksjonen, samtidig som det skulle sikre god kommunikasjon med forskersamfunnet. I arbeidsgruppens rapport synes denne uavhengighet blitt redusert til formalia. På den ene siden nøyer man seg med å slå fast at komiteenes mandat (hhv. ”retningslinjer”) fastslår at komiteene skal være uavhengige. På den andre siden mener arbeidsgruppen å ”løse” uavhengighetsproblemet med å skille NEM (klageinstansen) organisatorisk fra REK-systemet (”toinstansordningen”).

Vi stusser over fraværet av vurdering av annen departemental og politisk styring, for eksempel ved forslaget om å innsette en direktør med vide fullmakter som er underlagt departementet, samt hvordan endrede budsjett rutiner som vil kunne påvirke realiseringen av komiteenes øvrige aktiviteter. Her er det viktig å minne om at komiteene per i dag ikke kun har forvaltningsoppgaver (noen har ingen), men at en vesentlig del av deres virksomhet berører utadrettet og debattskapende virksomhet overfor offentlighet og forskersamfunnet. Også den faglige kompetansebyggingen er en viktig del av dette bildet.

Vi reagerer samtidig med en viss forundring over enkelte formuleringer i høringsnotatet. Her heter det bl.a.: ”...styring vil da skje i egne etatstyringsmøter for de to [REK og de nasjonale enhetene] organer. Etter arbeidsgruppens oppfatning vil dette gi klarere styringslinjer”. Det er vanskelig å tolke det som noe annet enn et ønske om større departemental styring av de nasjonale enhetene. Sett fra vår side kan vi ikke se grunnlaget for nødvendigheten av større eller klarere departemental styring, og vi vil også fastholde at slik styring nødvendigvis vil svekke uavhengigheten av vår virksomhet.

Vi er opptatt av troverdigheten overfor publikum, dvs. at den oppfattede uavhengigheten, ikke blir tematisert. I vår erfaring har nettopp vår institusjonelle uavhengighet overfor forvaltning og departementer vært en viktig forutsetning for å være en troverdig aktør i offentligheten og en samtalepartner overfor forskersamfunnet. Ikke minst forskerne er ofte svært opptatt av forskningens autonomi og anser derfor forskningsetiske spørsmål som en del av deres interne ansvarsbygging, fremfor et normsett som kommer utenfra. I spørsmål om vitenskapelig uredelighet mener vi det er helt avgjørende at uttalelser ikke blir oppfattet som resultat av et departements ”forlengede arm”, men som uavhengig og faglig fundert funn. Vi vil også minne om at departementets rolle som klageinstans for Granskingsutvalgets avgjørelser.

Vi kan ikke se at noen andre land (hverken i Norden eller andre sammenlignelige) land har valgt å plassere et slikt nasjonalt forskningsetisk system under et departement. Som regel er det Vitenskapsakademier og forskningsråd eller lignende som forvalter tilsvarende oppgaver. Tendensen er å plassere forskningsetikken så nær forskningen som mulig, samtidig som å satse på tilstrekkelig avstand til konkrete enkeltinstitusjoner for å sikre faglig og institusjonell uavhengighet.

Internasjonal integrasjon og samarbeid

Norge har vært et foregangsland når det gjelder å få institusjonalisert en ramme forskningsetiske problemstillinger og utfordringer. Etter hvert har vi registrert at den internasjonale interessen for disse spørsmålene har økt betydelig. De nasjonale forskningsetiske komiteene har ved flere anledninger blitt konsultert – og delvis vært en viktig støttespiller – når andre har bygget opp sine institusjonelle rammer for forskningsetikk. Vi minner i denne sammenheng bl.a. på vår rolle i oppbyggingen av UNESCOs verdenskommisjon for etikk i vitenskapelig kunnskap og teknologi (COMEST). Sist var det særlig i forbindelse med OECD virksomhet om vitenskapelig uredelighet at ekspertise fra de norske forskningsetiske komiteer var etterspurt. Bare i løpet av de siste ukene har vi blitt konsultert av enheter i Sveits, Irland og UK med spørsmål om råd i oppbygging av forskningsetisk virksomhet. Liknende interesse har vi også registrert i forhold til opprettelsen av Patentnemnda og Skjelettutvalget.

Vi minner her også om den økende betydningen forskningsetiske spørsmål har fått innen EU og EUs rammeprogrammer for forskning. Evalueringsrapporten slo fast:

”9. Det norske forskningsetiske komitesystem spiller en meget væsentlig rolle i internasjonale etikfora med god deltagelse i et veludbygget og forgrenet internasjonalt nettverk.”

Vi oppfatter denne interessen for vårt arbeid som et uttrykk for at den per i dag eksisterende modellen av forskningsetisk organisering i Norge har vært inspirerende og veiledende for en rekke internasjonale aktører. Vi mener dessuten å kunne slå fast at vår organisering ikke har vært til hinder for å fylle våre mandatgitte oppgaver med en internasjonal synlig utvikling av forskningsetikken. Den siste forskningsmeldingen (pkt. 9.2) peker på at økende internasjonalt forskningssamarbeid skaper større behov for internasjonal dialog og internasjonalt samarbeid om forskningsetikk. På dette område har de nasjonale enheters sekretariater allerede vært aktive med utgangspunkt i de eksisterende organisatoriske rammer.

I forbindelse med spørsmålet om omorganisering av de nasjonale enhetene mener vi derfor at den faglige siden av vår virksomhet ikke har blitt vurdert i tilstrekkelig grad. Mens man trekker fram forvaltningsmessige hensyn som gjelder kun en del av vår virksomhet og da også kun en del av våre enheter, har den faglige biten blitt usynliggjort. Spørsmål om hvorvidt denne faglige delen får gode levekår under de ulike foreslåtte modellene er ikke behandlet. Samtidig mener vi at organisatoriske rammebetingelser de facto har innvirkning på nettopp den faglige delen av vår virksomhet.

Behov for endring

Sammenfattende vil vi slå fast at sekretariatet for de nasjonale enhetene anerkjenner et behov for organisatoriske forbedringer, først og fremst motivert i uklare og ikke-formaliserte forhold i dagens organisatoriske struktur. De konkrete utfordringer som vi har omtalt ovenfor er imidlertid av en slik art at de kan bøtes på med enkle organisatoriske tiltak. Vi nevner nedenfor noen muligheter. Ingen av våre forslag krever en grunnleggende annen organisatorisk tilknytningsform enn dagens. Men den konkrete utforming kan naturligvis overveies og drøftes nærmere.

Vi har allerede omtalt det ytre behovet som ble aktualisert med forskningsetikkloven og helseforskningsloven og vil nå vende oss mot mer interne organisasjonsmessige hensyn. Spørsmålet er om dagens rammebetingelser og praksis i vår virksomhet tilsier at man foretar endringer i organisasjonsstrukturen.

Vi minner om at dagens sekretariat består av sju fast ansatte med ansvar for til sammen seks ulike komiteer/utvalg (NEM, NESH, NENT, Granskingsutvalget, Patentnemnda, Skjelettutvalget). Virksomheten er med andre ord meget variert og spenner over et vidt felt. Dette er bl.a. en viktig forskjell i forhold til andre enheter slik som Bioteknologinemnda, Teknologirådet eller Datatilsynet. Etter vår mening er dette også et avgjørende hensyn når man skal vurdere hvorvidt de nasjonale enhetene skal få en direktør eller ikke. Vi kan ikke se at den foreslåtte direktørmodellen egner seg for vår struktur. Vi vil snarere framheve at den meget lett kan bli kontra-produktiv, idet den kan skape unødige interne faglige konflikter om prioritering.

Vi har derimot forståelse for og selv framhevet i noen sammenhenger, at det er behov for klarere administrativ ledelse, koordinering og sideordnet styre.

Det er viktig å være klar over noen historiske føringer i denne sammenheng. Opprinnelig ble det ansatt tre sekretariatsledere for De nasjonale forskningsetiske komiteer, som fungerte som uavhengige ledere med eget budsjett og stab. De respektive komitélederne fungerte da som overordnede rapporteringsinstanser også i alle personalspørsmål. Med opprettelsen av Forskningsrådet oppstod så et ønske om å forenkle denne strukturen så langt som mulig. Det ble derfor bestemt (men ikke formalisert) at staben skulle deles mellom komiteene og at sekretariatslederne valgte en av sekretariatslederne som administrativ leder for en viss periode. Den administrative lederen fikk så ansvaret for et felles budsjett. Samtidig fungerte de tre komitélederne som et de fakto styre (men igjen uten at dette noen gang ble formalisert). De siste årene har denne uformelle organiseringen imidlertid blitt bygget ned, bl.a. ved at Forskningsrådet har ansatt en av sekretariatslederne som administrativ leder, og ved omformningen av de fakto styret til et arbeidsutvalg. Samtidig har sekretariatet vokst og behovet for bedre personalforvaltning og budsjett rutiner har blitt klarere.

Flere spørsmål aktualiserer dette problemet med den uformelle og flate organisasjonsstrukturen i de nasjonale enhetene. Et viktig problem er bl.a. hvem man henvender seg til i tilfellet konflikter. Forskningsrådet har ikke påtatt seg et slikt ansvar med henvisning til at enhetene er en uavhengig satellitt. Lønn og arbeidsforhold er en del av slik konfliktpotensial. Et annet spørsmål er den interne koordineringen i sekretariatet: Hvem tar seg av hvilke oppgaver og i hvilken grad? Hva skal sekretariatslederne "lede" når en del av virksomheten går på tvers av komiteene? Budsjettspørsmål i forhold til Forskningsrådet kan håndteres annerledes. Her er det et behov for bedre rutiner og samarbeidsformer.

Ut fra disse og relaterte forhold mener sekretariatsansatte i de nasjonale enhetene at der er behov for en forbedring og formalisering i sekretariatets organisasjon. Vi har etterlyst nettopp dette. Men vi kan dessverre ikke se at arbeidsgruppens innspill eller høringsnotatet tar tilstrekkelig høyde for de potensielle problemer vi her nevner. Tvert om synes man å skyve problemene foran seg ved å henvise til en fremtidig direktør.

Etter vår mening kan disse utfordringer håndteres ved noen enkle og forholdsvis mindre dramatiske grep. Vi vil her bare antyde noen av de tiltak som vi ser for oss som egnet til å bote på de aktuelle utfordringer vi nevner:

- Det opprettes et styre for de nasjonale enhetene. Styret har strategiansvar og utøver i tillegg kontroll- og oppsynsfunksjon overfor sekretariatet. Et slikt styre kunne eksempelvis bestå av noen få komitéledere/utvalgsledere, en representant for Forskningsrådet, den administrative lederen, en sekretariatsleder, en representant for de øvrige ansatte, og en representant for brukere. Styret godkjenner årsregnskapet og budsjetter, gir strategiske innspill for sekretariatets virke.
- Det eksisterende Arbeidsutvalget (AU) bibeholdes som koordineringsorgan mellom de ulike komiteer og utvalg. Alle komitélederne og alle ansatte skal/kan delta i AU. Det fungerer som et veiledende diskusjonsforum der man først og fremst tar seg av saker av felles interesse, slik som for eksempel bruken av ulike forskningsetiske prinsipper i de ulike fagfelt. AU informerer om aktuelle saker, og utarbeider innspill til felles aktiviteter. Minst en gang årlig inviteres representanter for viktige samarbeidsorganer eksempelvis fra Teknologirådet og fra Bioteknologinemnda til møte.
- Det ansettes en daglig leder (administrativ leder) for de nasjonale enhetene. Denne persons oppgave vil primært være å ta seg av de administrative anliggende som berører hele sekretariatet inklusiv betjening av styre og AU. Budsjettarbeidet vil utgjøre en vesentlig del av arbeidet. Personen vil ha løpende personalansvar og koordinere felles aktiviteter i sekretariatet samt etter behov ha kontakt med Forskningsrådet. Etter vår mening vil en slik funksjon ikke nødvendigvis kreve en ekstra stilling men sannsynligvis kunne utøves i forbindelse med andre oppgaver i sekretariatet, dog ikke per automatikk knyttet til sekretariatslederfunksjonen. Stillingen vil skille seg fra en direktørstilling med vide fullmakter (slik den som er foreslått av arbeidsutvalget) ved at vedkommende ikke vil fungere som øverste representant utad i faglige spørsmål, ikke vil ha aleneansvar overfor budsjettspørsmål (bare sammen med styre), ikke har instruksjonsmyndighet i faglige spørsmål, og at mer vidtgående avgjørelser i personalsaker kan overprøves av Forskningsrådet.
- Det innledes en dialog med Norges forskningsråd på høyt nivå om både faglig og administrativt samarbeid. Etter vår mening finnes et betydelig potensial for forbedring i forholdet til Forskningsrådet. Den økende betydning av etikken (deriblant forskningsetikken) i det man per i dag betegner som vitenskap-samfunns forhold ("Science and society") og i såkalt ELSA forskningen (etiske, juridiske og samfunnsmessige aspekter) knyttet til tekno-vitenskapelige satsinger tilsier at de nasjonale enhetene og Forskningsrådet deler en felles interesseplattform. Videre mener vi at det –med henvisning til evalueringen og senere til arbeidsgruppens diskusjoner – så langt ikke er gjennomført en dypere dialog om de administrative sidene ved tilknytningen til Forskningsrådet. Ut fra vår erfaring og informasjon finnes det en velvilje overfor de nasjonale forskningsetiske enhetene i Forskningsrådet som gjør at Forskningsrådet i vårt tilfelle ville fravike fra prinsippet om ikke å ha satelittenheter under sin organisasjon.

Vi har notert oss at arbeidsgruppen ikke nevner noen av disse tiltak. Vi anser derfor arbeidsgruppens rapport som mangelfull i forhold til de nasjonale enhetene.

Ulike modeller og deres fordeler og ulemper

Arbeidsgruppen nevner til sammen 7 (hhv 8 dersom man regner VI A og VI B som forskjellige) ulike mulige organisasjonsmodeller. I høringsnotatet er dette tallet ytterligere redusert til 5 modeller som er til diskusjon. Arbeidsgruppen går inn for modell II.

En rekke av modellene berører først og fremst spørsmålet om hvordan REK-systemet er organisert og hvordan dette systemet organisatorisk skal stå i forhold til det nasjonale systemet. Sekretariatet har forståelse for behovet for forholdsvis grunnleggende grep når det gjelder REK-systemet, men vil ikke her gå nærmere inn på det. Som vi har påpekt ovenfor er deres arbeidsoppgaver og mandat vesentlig forskjellig fra oppgavene i de nasjonale enhetene. Med dette fremstår egentlig bare modell II og modell III som diskutabile alternativer i forhold til de nasjonale forskningsetiske enhetene. Departementet vil gjerne ha kommentarer til disse konkrete modellene.

Så langt har vi argumentert at beslutningsgrunnlaget er mangelfullt når det gjelder de nasjonale enhetene og at de konkrete endringsbehovene i organiseringen av de nasjonale enhetene ikke er analysert eller diskutert nærmere. Vi mener ikke at arbeidsgruppens argumentasjon og diskusjon av fordeler og ulemper ved de ulike modeller er tilfredsstillende belyst som grunnlag for den endringen som foreslås.

Om modell II sies det i høringsnotatet at det i denne modellen "tydeliggjøres at de formelt sett er en del av de eksisterende forvaltningsorganene". Vi undrer oss over denne formuleringen i og med at vi ikke kan se noen "utydelighet" i de forvaltningsoppgaver vi allerede per i dag er tildelt. Vi vil her minne om det vi sa tidligere at nettopp "en armlengdes" avstand til departemental forvaltning var en vesentlig grunn for den nåværende organisasjonsformen. Vi har derfor vanskelig for å forstå hvordan det som opprinnelig ble oppfattet som en styrke av systemet nå tilsynelatende blir omtolket som en svakhet.

Vi har allerede kommentert at vi er forundret over understrekningen av "klarere styringslinjer", noe som vi tolker som mangelfull diskusjon av komiteenes reelle uavhengighet. Den etterfølgende påstanden om at uavhengighet er sikret i forskningsetikkloven og at departementet kun har overordnet administrativt ansvar tolker vi i samme retning, nemlig som fokus på formalia fremfor konkret innhold.

Ut fra vårt ståsted vil en oppfølging av modell II vanskeliggjøre en rekke av de mandatpålagte oppgavene i de nasjonale enhetene. Vi skal komme tilbake til andre, for eksempel administrative og økonomiske konsekvenser nedenfor.

Om modell III heter det i høringsnotatet at modellen ikke er optimal fordi sekretariatet da er tilsatt i Forskningsrådet som i sin tur er underlagt Kunnskapsdepartementet. Med samme logikken vil man kunne argumentere for at andre ansatte i Forskningsrådet egentlig også burde være ansatt i Kunnskapsdepartementet. Poenget må da være at Forskningsrådet er en institusjon for norsk forskning og at tilknytning til Forskningsrådet skal sikre en viss kommunikasjonsplattform med forskersamfunnet og de faglige satsinger som preger det. Oppnevning til de nasjonale forskningsetiske komiteene og Granskingsutvalget der Forskningsrådet leverer forslagslister og departementet oppnevner på grunnlag av dem, avspeiler nettopp dette ønsket om nærhet til forskning. Vi mener at tilsvarende argumentasjon også gjelder sekretariatsfunksjonen som skal betjene disse komiteene.

Når det gjelder den gjentatte påstanden om at denne modellen ikke gir klarere økonomiske og administrative styringslinjer har vi allerede kommentert det ovenfor.

Det påstås videre at "målet om et helhetlig system" ikke nås innenfor denne modell III. Vår egen forståelse er grunnleggende annerledes på dette punktet. Vi holder fast ved (i) at de nasjonale enhetene ikke er en forlengelse av REK-systemet (nemlig at vi har andre og kvalitativt forskjellige oppgaver i tillegg til vurdering av enkeltprosjekter innen medisinsk forskning), samt (ii) at målet om et helhetlig system først og fremst gjenspeiler at også sekretariatene blir sett på som en operativ del av hvordan forskningsetikken er organisert i Norge og at de nasjonale enhetene er koordinerte i deres virksomhet. Ut fra dette mener vi at "helheten" som systemet skal ivareta først og fremst berører de ulike nasjonale enhetene (mens REK-systemet utgjør en annen "helhet") og henviser til egnete plattformer til å koordinere sine virksomheter. Vi mener at slike plattformer langt på vei allerede finnes (bl.a. AU), og at samling i et felles nasjonalt sekretariat er et viktig ledd i dette. Derved er vi uenige i denne evalueringen av modell III og understreker at dagens system allerede langt på vei realiserer prinsippet om et helhetlig system.

Vi vil holde fast at alle de foreslåtte modellene er utilstrekkelig problematisert og utredet i arbeidsgruppens rapport når det gjelder de nasjonale enhetene. Ut fra de beskrivelsene som gis i notatet mener vi likevel at der er gode grunner til å avvise modell II. Vi gir i stedet vår støtte til modell III. Vi vil samtidig holde fast ved at endringer slik de som vi har antydnet ovenfor må til for å gjøre modell III til en levedyktig organisasjonsform for de nasjonale enhetene.

Om økonomiske og administrative konsekvenser

Sekretariatet for de nasjonale enhetene bestyrer per i dag seks forskjellige komiteer og utvalg. Oppgaven ivaretas av til sammen 7 fast ansatte. Arbeidsoppgavene har økt over tid og de ser ut til å øke fortsatt. Bemanning i sekretariatets faste stab er ikke parallelt blitt utvidet tilsvarende. Arbeidsutvalget foreslår utvidelse av staben, men vi er ikke overbevist om det konkrete forslag om utvidelse.

I Arbeidsutvalgets rapport anslås kostnadene for en omorganisering av de nasjonale enhetene til å komme opp til ca. 2.200.000 kroner, basert på ansettelse av en direktør, en sekretær og en informasjonsperson. Mens vi er enig i behovet for opprusting, deler vi ikke denne vurderingen og mener at mindre økonomiske tilskudd vil kunne bøte på eksisterende problemer. Dette har følgende bakgrunn:

- Vi mener ikke at det bør ansettes en direktør. Vi er også usikre på om ledelsesoppgavene er så omfattende at de krever en hel stilling. En stilling, lagt til andre oppgaver i sekretariatet er etter vår mening tilstrekkelig, men dette bør selvsagt vurderes nærmere i forhold til oppgavens omfang og fordeling. Vi er som sagt prinsipielt uenig i at ledelsesoppgaven tildeles en direktør. Som forklart ovenfor mener vi at en daglig leder vil kunne fylle det ledelsesbehov som finnes.
- Vi kan heller ikke umiddelbart se behovet for å ansette en sekretær for ledelsesfunksjonen.

Derimot mener vi at opprustning vil være ønskelig på følgende måte:

- Ledelsesfunksjonen blir tillagt en av stillingene (enten de eksisterende eller nye) i sekretariatet med en halv stillingsandel.
- Sekretariatet rustes opp på den faglige og den administrative siden. Når det gjelder den faglige delen mener vi at dette er en følge av mangfoldet i oppgavene som sekretariatet

etter hvert skal betjene. For eksempel i forbindelse med utredningen om Patentetikk så vel som i forbindelse med opprettelsen av Forskningsetisk bibliotek på nettet (FBIB) måtte sekretariatet hyre inn eksterne medarbeidere for å kunne makte arbeidsmengden. Vi mener at denne tendensen vil fortsette. Etter vår vurdering trenger vi en opprustning på den faglige delen på tvers av komiteene. Videre er det per i dag kun en ansatt som administrerer selve komitévirksomheten, samtidig som denne personen også er ansvarlig for den daglige økonomistyring. Dette medfører et stort arbeidspress. Vi mener at en administrativ opprustning med en person som betjener alle de seks komiteer og utvalg er meget nødvendig.

Om man gjennomfører den opprustning som vi mener er nødvendig for en tilfredsstillende drift av komiteene og utvalg vil man likevel komme betraktelig under de lønnskostnadene som arbeidsutvalget foreslår.

Vi vil her også nevne en annen konsekvens av valg mellom de ulike modellene. De nasjonale enhetene er per i dag nettobudsjetterte, noe som bl.a. medfører muligheten til å overføre ubrukte midler til neste års budsjett og å foreta omfordelinger mellom budsjettposter når den aktuelle situasjon måtte tilsi det. For en liten enhet som vår er dette en avgjørende faktor for å sikre fleksibilitet og en smidig og drift over tid. Så vidt vi kan se vil denne muligheten falle bort i modell II, mens den fortsatt er forenlig med modell III. Dessverre er dette aspektet med vår virksomhet ikke omtalt i rapporten. Det er også beklagelig at det ikke ble foretatt en nærmere nytte-kostnadsanalyse i rapporten. Nettobudsjettering ville i så fall komme inn som en viktig nyttefaktor.

Konklusjon

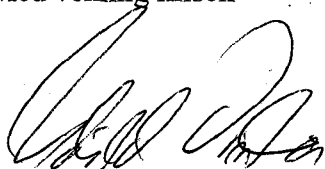
Vi mener at beslutningsgrunnlaget, som er gitt i arbeidsgruppens rapport og i høringsnotatet, er for mangelfull i forhold til de nasjonale enhetene til å foreta omfattende og grunnleggende organisatoriske endringer slik som de som er foreslått. Dette henger sammen med avgjørende mangler i prosessen så langt. Komiteenes uavhengighet er mangelfullt diskutert. Arbeidsgruppen har ikke tatt hensyn til resultatene av evalueringen. Arbeidsoppgavene i de nasjonale enhetene er ikke i tilstrekkelig grad ivaretatt i rapporten.

Av de konkrete modellene som settes frem til diskusjon, kan sekretariatet kun slutte seg til modell III, om enn med vesentlige tilføyelser. Modell II betraktes som svekking av de nasjonale enheters uavhengighet og er også ubegrunnet i de faktiske behovene vi selv ser.

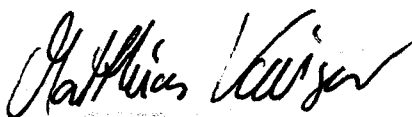
Sekretariatet har forståelse for behovet for organisatorisk endring av vår virksomhet og hilser på denne måte arbeidsgruppens rapport velkommen. V har selv påpekt slikt behov ved ulike anledninger.

Sekretariatet er tilgjengelig for eventuelle utdypende kommentarer til denne høringsuttalelsen og inngår særdeles gjerne i en nærmere dialog. Vi vil avslutte høringssvaret med å uttrykke vårt håp om at en arbeidsplass for 7 fast ansatte ikke forandres grunnleggende uten at de ansattes synspunkter har blitt gitt vekt i beslutningen.

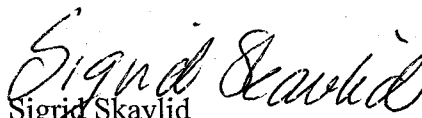
Med vennlig hilsen

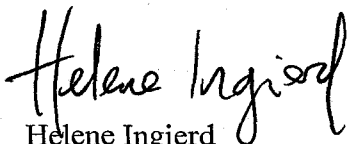
Torkild Vinther
Administrativ leder, sekretariatsleder Granskingsutvalget

Matthias Kaiser
Sekretariatsleder, NENT og patentnemnda

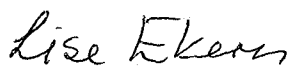
Sigrud Skavlid
Kommunikasjonsrådgiver

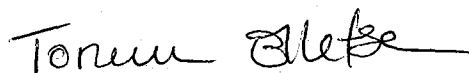
Helene Ingierd
Sekretariatsleder, NESH og skjelettutvalget

Nils Jørgen Langtvedt
Juridisk rådgiver

Lise Ekern
Kommunikasjonsrådgiver

Torunn Ellefsen
Seniorrådgiver